

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

ODAP MERKEZİ KÜRESEL

BÜLTEN - 219

**Doğu Akdeniz ve Ege'de
Tırmanan Sıcak Temas ve
Savunma Sarmalı**

**BRICS'in Yeni Dönemi:
Genişleme, Küresel Güney ve
Değişen Dünya Düzeni**

**Ankara'da Türkiye-Suriye Üst
Düzey Görüşmesi**

**Suriye'nin Nükleer Dosyasının
Kapatılması: Geçmişten Kalan
Şüphelerin Sonu mu?**

**Yemen'de Tırmanan Gerilim:
Husilerin Suudi Arabistan'a
Yönelik Saldırıları ve Bölgesel
Güvenlik Dengelerine Etkisi**

**Güney Çin Denizi'nde Çin-
Filipinler Geriliminin Yeni
Aşaması**

**Ukrayna Savaşı'nda Yeni
Tırmanma: Rusya'nın Altyapı
Saldırıları ve Karadeniz'de
“Gölge Filo” Mücadelesi**

**Hürmüz Boğazı Üzerinden İran-
ABD Geriliminde Yeni Pazarlık
Alanı**

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

Doğu Akdeniz ve Ege'de Tırmanan Sıcak Temas ve Savunma Sarmalı

İsrail ile Yunanistan arasında yaklaşık 3 milyar euro değerindeki çok katmanlı hava ve füze savunma altyapısını kapsayan "Aşıl Kalkanı" projesinde imzaların atılması bölgesel askeri dengeleri hareketlendirmiş, 12 Eylül 2026 tarihinde Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis'in Türkiye kıyılarına yalnızca 1,5 kilometre mesafedeki Meis Adası'nın kurtuluş törenlerine katılarak adaya üst düzey bir ziyaret gerçekleştirmesi diplomatik gerilimi tırmandırmış, hemen ardından Ege hava sahasında iki ülke savaş uçakları arasında sıcak temaslar ve it dalaşlarının yaşandığı basına yansımıştır. Son günlerde üst üste meydana gelen bu gelişmeler, Türkiye ile Yunanistan arasında Atina Deklarasyonu ile yakalanan kırılğan yumuşama sürecinin etkisini büyük oranda kaybettiğini ve iki aktörün yeniden yapısal bir rekabet alanına yöneldiğini göstermektedir. Yunanistan'ın İsrail ile ortaklaşa hayata geçirdiği Aşıl Kalkanı hamlesi, Ege ve Akdeniz ekseninde kendi hava sahasını koruma amacı taşısa da, bu devasa

askeri adım Ankara cephesinde bölgesel güç dengesini bozan stratejik bir kuşatma ve dengeleme çabası şeklinde değerlendirilmektedir. Karşılıklı atılan adımlar tarafları daha fazla silahlanmaya yöneltmekte; Atina savunma hattını güçlendirdikçe Türkiye de misilleme olarak kendi askeri caydırıcılık ve hava savunma kapasitesini artırma yoluna gitmektedir. Miçotakis'in karasularını genişletme hakkına ısrarla vurgu yapan açıklamaları ile uluslararası antlaşmalar uyarınca silahsızlandırılmış statüde bulunması gereken Meis gibi kritik adalara yapılan sembolik ziyaretler, Doğu Akdeniz'deki egemenlik alanları ile münhasır ekonomik bölge tartışmalarının diplomasi yoluyla çözülmesini zora sokuyor gibi görünmektedir. Yunanistan'da yaklaşan seçim süreçlerinin de etkisiyle iç kamuoyunu konsolide etme arayışları, dış politikadaki milliyetçi ve sert söylemlerin tırmanmasına zemin hazırlayabilmektedir. Diğer yandan Ege üzerindeki uçuş hatları ve silahsızlandırılmış adalar meselesi, deniz yetki alanlarının belirlenmesindeki temel hukuki uyuşmazlıkları daha da derinleştirmektedir. İstihbarat ve diplomasi kanallarının hâlâ açık tutulması doğrudan bir askeri hesaplaşmanın önüne geçmeyi amaçlasa da; Ege'deki hava ihlalleri, Meis üzerindeki egemenlik söylemleri ve yüksek bütçeli savunma yatırımları tarafların ortak masada buluşma ihtimalini belirgin şekilde zayıflatmaktadır. Önümüzdeki süreçte Doğu Akdeniz'deki enerji diplomasisi

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

kanallarının durma noktasına gelebileceği, sahadaki yoğun askeri hareketliliğin ise kaza ya da yanlış değerlendirme kaynaklı bölgesel riskleri tırmandırabileceği öngörülmektedir.

Ankara'da Türkiye-Suriye Üst Düzey Görüşmesi

T.C. Dışişleri Bakanı Hakan Fidan ile Suriye Dışişleri Bakanı Esad Hasan Şeybani arasında 8 Eylül 2026 tarihinde başkent Ankara'da gerçekleşen üst düzey diplomatik temas, Suriye'de yaşanan kapsamlı siyasi dönüşüm ve yeniden yapılanma sürecinin ardından bölgesel jeopolitikte ortaya çıkan yeni gerçekliğin en somut, kapsamlı ve stratejik göstergelerinden biridir. Aralık 2024'te Baas rejiminin devrilmesi ve Şam'da yeni yönetimin kurulmasıyla başlayan tarihi süreç, Orta Doğu'daki güç dengelerini ve ittifak mimarisini kökten sarsmış, bölge politikasında uzun yıllardır süregelen çatışma ve vekalet savaşları dinamiklerinden kurumsal inşa, egemenlik temelleri ve bölgesel entegrasyon safhasına geçilmesini kesin olarak zorunlu kılmıştır. Bu derin tarihi ve siyasi arka plan ışığında gerçekleşen Ankara buluşması, her iki ülke

açısından yalnız rutin bir diplomasi protokolü değil, bölgesel istikrarın ve devlet mimarisinin yeniden yapılandırılması yolunda atılmış son derece hayati ve stratejik bir adımdır. Söz konusu üst düzey görüşmenin gerçekleşmesinin temel sebeplerinin başında, devrim sonrası Suriye'nin siyasi ve toprak bütünlüğünün muhafazası, Fırat'ın doğusu dahil tüm ülke genelinde terör yapılarıyla mücadelede tam koordinasyonun sağlanması ve yıllardır devam eden insani ve sosyo-ekonomik külfetlerin başında gelen sığınmacı krizinin güvenli, onurlu ve kalıcı bir çözüme kavuşturulması gelmektedir. Türkiye, yeni Şam yönetimiyle doğrudan diyalog mekanizmaları kurarak hem kendi sınır hattındaki güvenlik risklerini ve asimetric tehditleri tamamen minimize etmeyi hem de Suriye'nin uluslararası sistemle entegrasyon sürecinde rehber ve yapıcı bir rol üstlenmeyi hedeflemektedir. Bu temasın uluslararası siyaset ve bölgesel diplomasi açısından taşıdığı yüksek önem ise Ankara ve Şam arasındaki diyalog kanalının üçüncü tarafların arabuluculuğuna ihtiyaç duymaksızın doğrudan, aracısız ve kurumsal bir nitelik kazanmasında yatmaktadır. Türkiye'de lisansüstü eğitim görmüş ve bölgesel dinamiklere son derece hâkim bir diplomasi aktörü olan Esad Hasan Şeybani'nin Ankara'da ağırlanması, yeni Suriye yönetiminin uluslararası alandaki diplomatik meşruiyetini pekiştirirken; Türkiye'nin de "bölgesel sahiplenme" prensibi doğrultusunda

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

komşu coğrafyaların geleceğinde belirleyici ve anahtar bir aktör olma konumunu perçinlemektedir. Dolayısıyla bu kritik buluşma, onlarca yıla yayılan yıkıcı krizlerin, derin güvensizlik dalgalarının ve yıkıcı vekalet savaşlarının ardından gelişen pragmatik devlet aklının, rasyonel çıkar hesaplarının ve stratejik iş birliği arayışlarının doğrudan bir sonucudur. İki komşu ülkenin sınır güvenliğinden bölgesel ticaret koridorlarının ve ekonomik rehabilitasyon süreçlerinin yeniden canlandırılmasına kadar geniş bir yelpazede ortak paydada buluşması, yalnız Türkiye ve Suriye iç dinamiklerini değil, Orta Doğu genelindeki barış, istikrar ve güvenlik mimarisini de doğrudan şekillendirme potansiyeline sahiptir. Sonuç itibarıyla, 8 Eylül 2026 tarihli bu Ankara teması, bölgede askeri araçların ve kriz parametrelerinin yerini kurumsal diplomasiye bıraktığını, eski çatışma alanlarının kademeli olarak kapatılarak güvenlik ve iş birliği odaklı yeni bir bölgesel düzenin inşa edildiğini net bir şekilde kanıtlamaktadır.

Yemen’de Tırmanan Gerilim: Husilerin Suudi Arabistan’a Yönelik Saldırıları ve Bölgesel Güvenlik Dengelerine Etkisi

8 Eylül 2026’da Yemen’deki Husilerin Suudi Arabistan’ın güneyindeki kentlere ve enerji altyapısına yönelik füze ve İHA saldırıları düzenlemesi, 2022’de başlayan ateşkes döneminin ardından Yemen krizindeki en ciddi tırmanmalardan birini ortaya çıkarmıştır. Saldırılarda 73 kişinin yaralandığı ve enerji tesislerinde hasar meydana geldiği bildirilirken, Husiler saldırıları Yemen’de Suudi Arabistan tarafından gerçekleştirildiğini ileri sürdükleri hava saldırılarına misilleme olarak gerekçelendirmiştir. Aynı dönemde Yemen’de uluslararası olarak tanınan hükümete bağlı güçlerin Husilerin kontrolündeki Sana’yı geri alma hedefiyle çeşitli cephelerde karşı saldırıya geçmesi, gelişmelerin münferit bir sınır çatışmasından ziyade Yemen iç savaşının yeniden genişleme eğilimine işaret ettiğini göstermektedir. Krizin tarihsel arka planı 2014 yılına uzanmaktadır. Husilerin Eylül 2014’te Sana’yı ele geçirmesi, Yemen’deki siyasal iktidar mücadelesini silahlı çatışmaya dönüştürmüştü; Mart 2015’te Suudi Arabistan öncülüğündeki askeri müdahale ise çatışmayı bölgesel bir rekabet boyutuna taşımıştır. İran’ın Husiler üzerindeki siyasi ve askeri desteği, Suudi Arabistan açısından örgütün yalnızca Yemen içerisindeki bir rakip değil, İran’ın Arap Yarımadası’ndaki nüfuz

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

kapasitesinin bir unsuru olarak algılanmasına neden olmuştur. 1 Nisan 2022’de başlayan Birleşmiş Milletler destekli ateşkes, geniş çaplı çatışmaların ve Suudi topraklarına yönelik saldırıların azalmasını sağlamış olsa da taraflar arasında kalıcı bir siyasi uzlaşma oluşturulamamıştır. Bu nedenle 2026’daki yeni çatışmalar, çözülmemiş temel sorunların geçici olarak bastırıldığını ve ateşkesin kalıcı barışa dönüşemediğini göstermektedir. Mevcut tırmanmanın önceki dönemlerden farklı olan en önemli boyutu ise çatışmanın coğrafi ve stratejik kapsamının genişlemesidir. Husilerin Kızıldeniz kıyısında ilerleyerek Babülmendep Boğazı’na yaklaşması, Yemen’deki iç savaşın uluslararası deniz ticareti ve enerji güvenliğiyle doğrudan bağlantısını güçlendirmektedir. Babülmendep’in kontrolü veya burada deniz trafiğinin tehdit edilmesi, Kızıldeniz üzerinden Süveyş Kanalı’na ulaşan ticaret güzergâhlarını etkileyebileceği gibi Suudi Arabistan’ın enerji ihracatını çeşitlendirme kapasitesi açısından da stratejik sonuçlar yaratabilir. Bu durum Husilere önemli bir stratejik avantaj sağlamaktadır: Grup, konvansiyonel anlamda Suudi Arabistan’dan çok daha zayıf olmasına rağmen füze, İHA ve deniz gücü kapasitesi aracılığıyla ekonomik açıdan yüksek değer taşıyan hedefleri tehdit edebilmektedir. Böylece asimetrik savaş yöntemi kullanarak Suudi

Arabistan’ın askeri üstünlüğünü kısmen dengelemektedir. Riyad açısından temel sorun ise Husilere karşı sert bir askeri karşılık vermenin iki yönlü risk taşımasıdır. Bir yandan caydırıcılığın yeniden tesis edilmesi gerekirken diğer yandan kapsamlı bir operasyon, 2022 sonrasında görece sakinleşen Yemen savaşını yeniden tam ölçekli bir bölgesel çatışmaya dönüştürebilir. Ayrıca Husilerin İran’la ilişkisi nedeniyle Yemen sahasındaki tırmanmanın İran-Suudi Arabistan rekabetine daha doğrudan yansması mümkündür. Bu nedenle mevcut kriz, yalnızca iki aktör arasındaki askeri mücadele değil, aynı zamanda bölgesel güç dengesinin yeniden şekillenmesi açısından değerlendirilmelidir. Sonuç olarak 8 Eylül saldırıları, Yemen’deki çatışmanın dondurulmuş bir kriz olmaktan çıkarak yeniden aktif bir bölgesel güvenlik sorununa dönüşebileceğini göstermektedir. Husilerin Suudi Arabistan’ın ekonomik altyapısını ve Kızıldeniz’deki stratejik geçiş noktalarını hedefleyebilmesi, örgütün askeri kapasitesinin Yemen sınırlarının çok ötesinde sonuç yaratabildiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle önümüzdeki dönemde belirleyici mesele, Suudi Arabistan’ın askeri üstünlüğünü kullanarak Husileri geriletmek yerine, bunu daha geniş bir bölgesel savaşa yol açmadan gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceği olacaktır.

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

Ukrayna Savaşı'nda Yeni Tırmanma: Rusya'nın Altyapı Saldırıları ve Karadeniz'de "Gölge Filo" Mücadelesi

12 Eylül 2026'da Rusya, Ukrayna'nın başta Odesa olmak üzere çeşitli bölgelerine geniş çaplı füze ve İHA saldırıları düzenledi; saldırılarda en az 11 kişi hayatını kaybederken çok sayıda kişi yaralandı ve konutlar ile kritik altyapı zarar gördü. Aynı süreçte Rusya, Ukrayna'nın limanlarını, ticari gemilerini ve metalürji tesislerini hedef aldığını açıklarken, Ukrayna da Rusya'nın enerji ve sanayi altyapısına yönelik saldırılar gerçekleştirdi. Böylece son gelişme, yalnızca karşılıklı hava saldırılarından ibaret olmayıp tarafların birbirlerinin ekonomik, lojistik ve stratejik savaş kapasitesini hedef aldığı yeni bir tırmanma aşamasını ortaya koymaktadır. Bu gelişmenin özellikle dikkat çekici boyutlarından biri, Ukrayna'nın Rusya'nın petrol ihracatını ve yaptırımları aşma kapasitesini desteklediği öne sürülen "gölge filo"ya yönelik operasyonlarıdır. Ukrayna'nın Rusya bağlantılı olduğu değerlendirilen tanker ve diğer gemileri hedef alması, savaşın kara ve

hava sahasının ötesine geçerek Karadeniz'deki enerji taşımacılığına ve deniz ticaretine yayıldığını göstermektedir. "Gölge filo" kavramı, büyük ölçüde yaptırımların etkisini azaltmak amacıyla farklı bayraklar, şirketler ve karmaşık mülkiyet yapıları üzerinden faaliyet gösteren tanker ağlarını ifade etmektedir. Bu nedenle söz konusu gemilerin hedef alınması, Ukrayna açısından doğrudan Rusya'nın savaş ekonomisine yönelik bir baskı aracıdır. Nitekim 2026 yazından itibaren Ukrayna'nın Rusya'nın gölge filosuna ait olduğu değerlendirilen çok sayıda gemiye yönelik saldırılar gerçekleştirmesi, Kiev'in savaşın ekonomik boyutunu daha fazla öne çıkardığını göstermektedir. Rusya'nın 12 Eylül'de Odesa çevresindeki limanları ve Ukrayna'nın sanayi tesislerini hedef alması da bu stratejinin karşılığı olarak değerlendirilebilir. Metalürji tesisleri Ukrayna ekonomisi açısından yalnızca sanayi üretimi bakımından değil, ihracat gelirleri açısından da kritik öneme sahiptir. Dolayısıyla bu tesislerin vurulması, Ukrayna'nın askeri üretim kapasitesini zayıflatmanın yanı sıra ekonomik dayanıklılığını da aşındırma amacı taşıyabilir. Benzer biçimde Odesa limanlarının hedef alınması, Ukrayna'nın Karadeniz üzerinden gerçekleştirdiği ihracatın sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Ukrayna ekonomisinin tarım ve metal ihracatında limanlara önemli ölçüde bağımlı olması nedeniyle liman altyapısındaki her saldırı, savaşın doğrudan askeri etkisinin ötesinde ekonomik sonuçlar

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

doğurmaktadır. Nitekim 2026 boyunca Rus saldırılarının Ukrayna'nın altyapısına milyarlarca dolarlık zarar verdiği ve limanların işlevselliğinin azalmasının ihracat gelirleri üzerinde ciddi baskı oluşturduğu bildirilmektedir. Bu nedenle mevcut gelişmeleri klasik anlamda “misilleme saldırıları” şeklinde değerlendirmek yetersiz kalmaktadır. Taraflar giderek birbirlerinin savaşı finanse etme, üretim gerçekleştirme, lojistik destek sağlama ve uluslararası ticarete erişme kapasitesini hedeflemektedir. Ukrayna'nın Rusya'nın enerji gelirlerini ve deniz taşımacılığını hedeflemesi, Rusya'nın ise Ukrayna'nın liman ve sanayi altyapısını vurması, savaşın ekonomik yıpratma boyutunun giderek önem kazandığını göstermektedir. Bu stratejinin arkasındaki temel varsayım, cephe hattında hızlı ve kesin bir sonuç elde edilemediği koşullarda karşı tarafın uzun süreli savaşma kapasitesinin aşındırılmasıdır. Ancak bu yaklaşım aynı zamanda çatışmanın genişleme riskini de artırmaktadır. Ticari gemilerin, limanların ve enerji altyapısının savaşın doğrudan hedefleri haline gelmesi, Karadeniz'deki deniz güvenliğini zayıflatırken uluslararası ticaret açısından da yeni riskler yaratmaktadır. Sonuç olarak 12 Eylül saldırıları, Rusya-Ukrayna savaşında cephe hattındaki askeri mücadele ile ekonomik savaş arasındaki sınırların giderek ortadan kalktığını göstermektedir. Taraflar

artık yalnızca toprak kazanmak veya askeri hedefleri imha etmek yerine rakibin ekonomik dayanıklılığını, enerji gelirlerini ve lojistik ağlarını hedef almaktadır. Bu nedenle savaşın bundan sonraki seyri yalnızca cephedeki toprak değişimleri üzerinden değil, tarafların birbirlerinin ekonomik ve stratejik altyapısına verebileceği zararın boyutu üzerinden de değerlendirilmelidir.

BRICS'in Yeni Dönemi: Genişleme, Küresel Güney ve Değişen Dünya Düzeni

12-13 Eylül 2026 tarihlerinde Hindistan'ın Yeni Delhi kentinde düzenlenen 18. BRICS Zirvesi, grubun genişlemesinin ardından küresel siyasetteki konumunu yeniden tanımlamaya çalıştığı önemli bir toplantı olmuştur. Zirvede Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Güney Afrika, Mısır, Etiyopya, Endonezya, İran ve Birleşik Arap Emirlikleri olmak üzere 10 üye ülke bir araya gelmiş; Hindistan'ın 2026 dönem başkanlığı kapsamında “Dayanıklılık, Yenilikçilik,

İşbirliği ve Sürdürülebilirlik” teması öne çıkarılmıştır. Zirvenin ilk gününde kabul edilen Yeni Delhi Bildirisi’nde çok taraflılığın güçlendirilmesi gelişmekte olan ülkelerin küresel karar alma mekanizmalarındaki temsilinin artırılması, Birleşmiş Milletler sisteminde reform yapılması ve daha adil bir uluslararası düzen oluşturulması yönünde ortak irade ortaya konmuştur. Bu çerçevede BRICS’in temel hedeflerinden biri, Batı merkezli olduğu düşünülen mevcut küresel yönetim yapılarının yerine doğrudan alternatif bir sistem kurmaktan ziyade, gelişmekte olan ülkelerin bu yapılardaki ağırlığını artırmaktır. Özellikle BM Güvenlik Konseyi’nin daha temsili hale getirilmesi ve Afrika, Asya ve Latin Amerika ülkelerinin uluslararası karar alma süreçlerinde daha fazla söz sahibi olması yönündeki vurgu, BRICS’in kendisini giderek daha belirgin biçimde “Küresel Güney”in siyasi platformu olarak konumlandığını göstermektedir. Ekonomik alanda ise sınır ötesi ödemelerin kolaylaştırılması, yerel para birimleriyle ticaretin geliştirilmesi ve BRICS ülkeleri arasındaki finansal bağlantıların güçlendirilmesi gündemin önemli başlıkları arasında yer almıştır. Bununla birlikte bildiride ortak bir BRICS para biriminin kurulmasına ilişkin bir karar alınmamış; bunun yerine mevcut ulusal para birimleri üzerinden ticaret

ve ödeme mekanizmalarının geliştirilmesine yönelik çalışmaların sürdürülmesi benimsenmiştir. Bu ayrım önemlidir; çünkü BRICS’in kısa vadede doların yerini alacak tek bir para birimi oluşturmaktan ziyade, dolara bağımlılığı azaltabilecek alternatif finansal kanallar geliştirmeye çalıştığını göstermektedir. Zirvenin jeopolitik boyutu ise özellikle Orta Doğu’daki çatışmalar üzerinden öne çıkmıştır. Üyeleri arasında İran ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi bölgesel çıkarları her zaman örtüşmeyen devletlerin bulunması, BRICS’in ortak dış politika üretme kapasitesinin sınırlarını da ortaya koymaktadır. Buna rağmen Yeni Delhi Bildirisi’nde Orta Doğu’daki şiddetin tırmanmasından duyulan ciddi endişe ifade edilmiş, taraflara azami itidal çağrısı yapılmış ve anlaşmazlıkların diplomasi ve diyalog yoluyla çözülmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu durum BRICS’in siyasi bir ittifaktan ziyade farklı çıkarları aynı platformda buluşturan çok merkezli bir diplomatik mekanizma olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde Hindistan ve Çin arasındaki sınır anlaşmazlığına rağmen iki ülke liderlerinin zirve kapsamında ilişkileri istikrara kavuşturma yönünde temas gerçekleştirmesi, BRICS’in yalnızca küresel meselelerde değil, üyeler arasındaki ikili gerilimlerin yönetilmesinde de diplomatik bir alan oluşturabildiğini göstermiştir.

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

Sonuç olarak 2026 BRICS Zirvesi, örgütün Batı karşıtı bir bloktan ziyade küresel yönetişimde daha fazla temsil, ekonomik çeşitlendirme ve çok kutupluluğun güçlendirilmesini savunan geniş bir platforma dönüşme eğilimini ortaya koymaktadır. Ancak üyelerin İran, Rusya, Çin, Hindistan ve Körfez ülkeleri gibi farklı stratejik önceliklere sahip olması, BRICS'in NATO veya Avrupa Birliği benzeri bütünleşmiş bir siyasi yapı haline gelmesini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle zirvenin asıl önemi, ortak bir blok yaratmasından çok, küresel sistemde Batı dışındaki güç merkezlerinin koordinasyon kapasitesini artırması ve uluslararası düzenin giderek daha fazla çok merkezli bir yapıya doğru ilerlediğini göstermesidir.

Suriye'nin Nükleer Dosyasının Kapatılması: Geçmişten Kalan Şüphelerin Sonu mu?

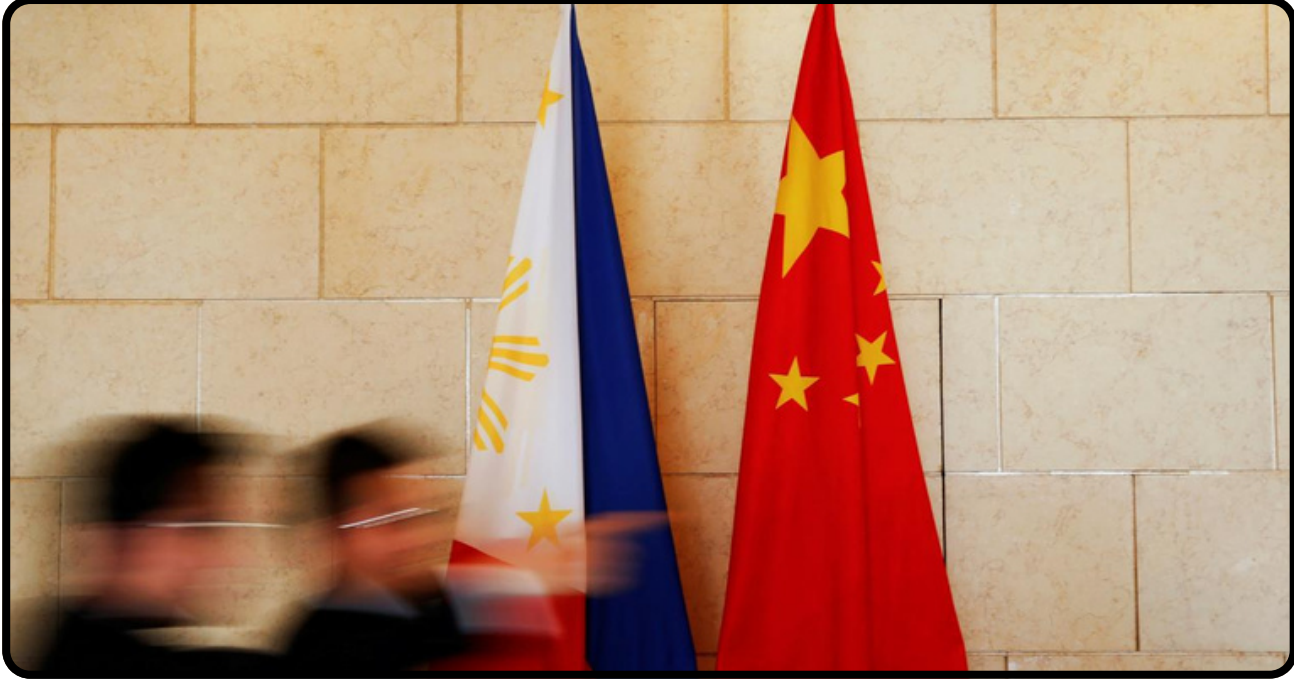
9 Eylül 2026'da Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı Yönetim Kurulu'nun Suriye'nin geçmişteki beyan edilmemiş nükleer faaliyetlerine ilişkin dosyayı kapatma kararı

alması, yaklaşık yirmi yıldır devam eden bir nükleer denetim ve yayılmanın önlenmesi meselesinde önemli bir dönüm noktası oluşturmıştır. Kararın arka planında, 2007 yılında İsrail tarafından Suriye'nin Deyrizor bölgesindeki bir tesisin hava saldırısıyla imha edilmesi ve sonrasında tesisin nükleer amaç taşıdığına ilişkin ortaya çıkan bulgular bulunmaktadır. UAEA, yürüttüğü incelemeler sonucunda tesisin nükleer bir reaktör niteliğinde olduğu ve Suriye'nin söz konusu faaliyetleri ajansa zamanında bildirmesi gerektiği sonucuna ulaşmış; 2011 yılında ise Suriye'yi nükleer yükümlülüklerine uymadığı gerekçesiyle Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne bildirmişti. Ancak dosyanın kapanmasını sağlayan temel gelişme, Beşşar Esad yönetiminin 2024 sonunda devrilmesinin ardından kurulan yeni Suriye yönetiminin UAEA ile daha kapsamlı iş birliğine gitmesi olmuştur. Yeni yönetimin bilgi ve erişim sağlaması, geçmişte cevaplanmamış soruların yeniden incelenmesine ve Suriye'nin beyan edilmemiş nükleer faaliyetleri konusunda ajanın elindeki belirsizliklerin giderilmesine imkan vermiştir. UAEA'nın son incelemelerinde Suriye'de yaklaşık 73 metrik ton doğal uranyum metali bulunduğu ve bunun büyük ölçüde reaktör yakıtı olarak değerlendirildiği tespit edilmiş, söz konusu materyalin UAEA denetimi altında tutulduğu bildirilmiştir. Bununla birlikte dosyanın kapatılması, geçmişteki faaliyetlerin önemsiz

olduğu veya 2007'deki tesisin nükleer niteliğine ilişkin şüphelerin tamamen ortadan kalktığı anlamına gelmemektedir. Aksine karar, mevcut bulgular ve yeni Suriye yönetiminin sağladığı iş birliği sayesinde UAEA'nın geçmişe ilişkin açık sorularını sonuçlandırdığı ve konuyu artık Yönetim Kurulu gündeminde tutmasına gerek olmadığı anlamına gelmektedir. Bu ayrım özellikle önemlidir; çünkü nükleer dosyanın kapanması ile Suriye'nin nükleer geçmişinin aklanması aynı şey değildir. UAEA Genel Direktörü Rafael Grossi'nin açıklamalarına göre Deyrizor'daki tesis, nükleer silah yapımında kullanılabilecek fisil malzeme üretme potansiyeline sahip olacak şekilde tasarlanmıştı; ancak tesisin nihai amacının nükleer silah üretmek olduğuna ilişkin kesin bir sonuca ulaşılmadığı da vurgulanmıştır. Dolayısıyla kararın asıl stratejik önemi, Suriye'nin uluslararası nükleer denetim rejimiyle ilişkilerinde yeni bir sayfa açmasıdır. Esad döneminde UAEA ile yaşanan iş birliği sorunları ve açıklanmayan faaliyetlere ilişkin şüpheler, Suriye'nin nükleer alandaki uluslararası konumunu kısıtlayan önemli unsurlardan biriydi. Dosyanın kapatılması ise yeni yönetimin uluslararası kuruluşlarla kurduğu iş birliğinin somut bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda bu gelişme, Suriye'nin barışçıl nükleer teknoloji ve nükleer bilim alanlarında gelecekte daha fazla uluslararası

iş birliği yapmasının önündeki siyasi engellerin azalması açısından da önem taşımaktadır. Suriye yönetimi de kararı, yıllardır devam eden bir sürecin kapanması ve ülkenin barışçıl nükleer teknoloji alanında uluslararası iş birliğine dönmesi açısından diplomatik bir kazanım olarak değerlendirmiştir. Bununla birlikte kararın bölgesel güvenlik açısından daha geniş bir anlamı da bulunmaktadır. Orta Doğu'da İran'ın nükleer programına ilişkin tartışmaların son derece hassas olduğu bir dönemde Suriye dosyasının kapatılması, UAEA'nın farklı devletlerin nükleer yükümlülüklerine ilişkin değerlendirmelerinde siyasi koşulların ve devletlerin iş birliği düzeyinin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Suriye açısından ise yeni yönetimin geçmiş rejimin nükleer faaliyetleri nedeniyle oluşmuş uluslararası baskıyı geride bırakabilmesi, dış ilişkilerde normalleşme sürecini destekleyen önemli bir gelişmedir. Sonuç olarak UAEA'nın Suriye dosyasını kapatması, Suriye'nin geçmişteki nükleer faaliyetlerinin unutulması değil, bu faaliyetlere ilişkin uluslararası denetim sürecinin tamamlanması anlamına gelmektedir. Bu nedenle gelişmenin asıl önemi, Esad döneminden kalan bir güvenlik ve denetim sorununu kapatırken yeni Suriye yönetimine uluslararası nükleer sistem içerisinde daha şeffaf ve işbirlikçi bir konum oluşturma fırsatı vermesidir.

Güney Çin Denizi'nde Çin-Filipinler Geriliminin Yeni Aşaması

8 Eylül 2026'da Seul Savunma Diyalogu sırasında Filipinler Savunma Bakanı Gilberto Teodoro'nun konuşması esnasında kendisine Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki tutumunu savunan bir not iletilmesi, son dönemde giderek sertleşen Çin-Filipinler rekabetinin diplomatik alana da taşındığını gösteren dikkat çekici bir gelişme oldu. Teodoro, Çin'in 2016 tarihli tahkim kararını tanımadığını belirten notu salondakilere yüksek sesle okuyarak Pekin'in tutumunu eleştirdi ve bunu “zorbalık” ve “saldırganlık” olarak nitelendirdi. Çin tarafı ise Filipinler'i gerilimi tırmandırmakla suçlayarak kendi pozisyonunun değişmediğini vurguladı. Bu olayın arka planında uzun yıllardır devam eden Güney Çin Denizi anlaşmazlığı bulunmaktadır. Özellikle 2012'de Scarborough Shoal çevresinde yaşanan Çin-Filipinler geriliminin ardından bölgedeki fiilî kontrol meselesi daha da kritik hâle gelmiş, Filipinler 2013'te Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi çerçevesinde tahkim

sürecini başlatmıştır. 2016'da verilen karar, Çin'in “dokuz çizgili hat” üzerinden ileri sürdüğü geniş tarihsel hak iddialarının UNCLOS kapsamında hukuki bir temele sahip olmadığına hükmetmiş ve Filipinler'in deniz yetki alanlarına ilişkin tezlerini önemli ölçüde güçlendirmiştir. Ancak Çin kararı başından itibaren tanımamış ve geçersiz olduğunu savunmaya devam etmiştir. Son yıllarda bu hukuki anlaşmazlık, sahadaki askerî ve güvenlik rekabetiyle birleşmiştir. Scarborough Shoal ve Second Thomas Shoal çevresinde Çin sahil güvenlik unsurları ile Filipinler arasında gemi engelleme, çarpışma ve devriye faaliyetleri yaşanırken, Eylül 2026'nın ilk haftasında Çin savaş uçaklarının Scarborough Shoal yakınında devriye gerçekleştiren Filipin uçağını önlemesi de gerilimin yalnızca deniz unsurlarıyla sınırlı olmadığını ortaya koymuştur. Bu çerçevede Seul'de yaşanan not krizi, tek başına diplomatik bir tartışmadan ziyade tarafların Güney Çin Denizi üzerindeki pozisyonlarını uluslararası kamuoyu önünde yeniden ortaya koyma mücadelesinin bir parçası olarak değerlendirilebilir. Filipinler açısından 2016 tahkim kararının sürekli gündemde tutulması, uluslararası hukuku temel alan bir meşruiyet stratejisinin devamıdır. Çin açısından ise kararın tanınmaması, bölgedeki tarihsel ve stratejik hak iddialarından geri adım atmama politikasının göstergesidir. Ayrıca olayın Güney Kore'de gerçekleşmesi de önemlidir; zira Manila son dönemde ABD başta olmak üzere

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

Japonya, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda ve Avrupa ülkeleriyle savunma işbirliğini genişletirken Çin, bu dış aktörlerin Güney Çin Denizi'ndeki rolünün artmasını kendi bölgesel etkisine yönelik bir tehdit olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla mevcut gerilim, yalnızca iki ülke arasındaki bir deniz yetki alanı anlaşmazlığı olmaktan çıkarak Asya-Pasifik'te uluslararası hukuk, güç dengesi ve ittifaklaşma arasındaki rekabetin önemli göstergelerinden biri hâline gelmektedir. Önümüzdeki dönemde benzer diplomatik restleşmelerin yanı sıra denizdeki karşılaşmaların da artması, yanlış hesaplama riskini yükseltebilir. Bu nedenle Seul'deki olay, Güney Çin Denizi'nde askerî güç kullanımından önce başlayan ve diplomatik söylem, hukuk ve caydırıcılık üzerinden yürütülen daha geniş bir güç mücadelesinin güncel bir yansıması olarak görülmelidir.

**Hürmüz Boğazı Üzerinden İran-ABD Geriliminde
Yeni Pazarlık Alanı**

12 Eylül 2026'da İran Cumhurbaşkanı Mesud Pezeşkiyan, Hürmüz Boğazı'nın ABD'nin İran'a yönelik deniz ablukasını ve saldırılarını durdurması hâlinde yeniden açılabileceğini açıkladı. Bu açıklama, İran ile ABD arasında devam eden çatışmanın yalnızca askerî hedefler üzerinden değil, küresel enerji ve deniz ticaretinin kritik noktaları üzerinden de yürütüldüğünü gösteriyor. Hürmüz Boğazı, Basra Körfezi'nden dünya piyasalarına ulaşan petrol ve doğal gaz taşımacılığı açısından stratejik bir geçiş noktası olduğundan, burada yaşanabilecek uzun süreli bir kesinti bölgesel çatışmanın küresel ekonomik sonuçlarını önemli ölçüde artırabilecek niteliktedir. İran'ın boğazın yeniden açılmasını ABD'nin abluka ve saldırıları durdurması şartına bağlaması ise Tahran'ın bu stratejik konumu doğrudan bir müzakere aracına dönüştürdüğünü göstermektedir. Krizin arka planında 2026 boyunca giderek tırmanan İran-ABD çatışması bulunmaktadır. ABD'nin İran limanlarına yönelik deniz ablukası uygulaması, Tahran'ın da Hürmüz çevresindeki deniz trafiği üzerinde baskı oluşturmaya neden olurken, iki taraf arasındaki askerî karşılaşmalar enerji taşımacılığını doğrudan etkilemeye başlamıştır. Bu süreçte İran, Hürmüz'ün açılmasını kendi güvenlik koşullarına bağlayarak boğazı yalnızca coğrafi bir geçiş noktası değil, Washington üzerinde baskı oluşturabilecek

stratejik bir araç olarak kullanmaktadır. Nitekim 12 Eylül'de İran ile Umman arasında deniz ulaşımına ilişkin bir anlayışın gündeme gelmesine rağmen, bunun Hürmüz'ün hemen açılması anlamına gelmediği ve nihai kararın İran'ın ABD'ye yönelik koşullarının karşılanmasına bağlı olduğu bildirildi. Bu durum, Tahran'ın bir taraftan bölgesel diplomasi kanallarını açık tutarken diğer taraftan askerî ve ekonomik baskı kapasitesini korumaya çalıştığını ortaya koymaktadır. Krizin daha geniş bölgesel boyutu da önemlidir. Aynı dönemde Yemen'de Husilerin Kızıldeniz ve Bab el-Mendeb çevresindeki etkinliğinin artması, Hürmüz Boğazı ile Bab el-Mendeb gibi iki kritik deniz geçişinin aynı anda güvenlik baskısı altında kalmasına yol açmaktadır. Böylece İran ve müttefiklerinin bölgedeki deniz yolları üzerindeki etkisi genişlerken, ABD açısından hem enerji akışını hem de ticari gemilerin güvenliğini sağlamak giderek daha maliyetli bir hâle gelmektedir. Bu nedenle Pezeşkiyan'ın 12 Eylül açıklaması yalnızca Hürmüz Boğazı'nın ne zaman açılacağına ilişkin bir mesaj olarak değerlendirilmemelidir. Açıklama, İran'ın sahip olduğu jeostratejik konumu kullanarak ABD'nin askerî baskısını diplomatik tavizlere dönüştürmeye çalıştığını göstermektedir. Ancak bu stratejinin sürdürülebilirliği, İran'ın boğaz üzerindeki kontrolünü ne kadar süre koruyabileceğine ve küresel enerji piyasalarının

oluşturduğu ekonomik baskıya bağlı olacaktır. Dolayısıyla Hürmüz Boğazı, mevcut çatışmada askerî bir cepheden ziyade enerji güvenliği, ekonomik baskı ve diplomatik pazarlığın kesiştiği temel stratejik alanlardan biri hâline gelmiştir.